Tuomas Pylkkänen,
pelastusylitarkastaja
sisäministeriö, pelastusosasto
26.3.2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 210/2024 vp)

Sisäministeriö kiittää kutsusta asiantuntijakuulemiseen.

Hallitus esittää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin muutoksia, jotka koskevat valmiutta, varautumista sekä häiriötilanteiden hoitamista normaalioloissa ja poikkeusoloissa. Muutokset mahdollistaisivat varautumisen yksittäistä hyvinvointialuetta laajempiin tai valtakunnallisiin häiriötilanteisiin.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausunnolla sisäministeriössä ja siitä on annettu lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle 24.6.2024.

Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, pandemia ja kiristyneet maailmanpolitiikan jännitteet korostavat yhteiskunnan kriisinkestävyyden merkitystä. Hallitus vahvistaa kokonaisturvallisuutta, kriisinkestävyyttä ja huoltovarmuutta. Tämä tuo tarpeen laaja-alaisesti kehittää eri viranomaisien suorituskykyä sekä lisätä viranomaisten välistä yhteistyötä.

Muutokset Suomen turvallisuusympäristössä, yhteiskunnan rakenteen muutoksissa, teknologian kehittymisessä sekä ilmastonmuutoksen ja sään ääri-ilmiöihin sopeutumisessa edellyttävät pelastustoiminnan järjestelmän kehittämistä ja vahvistamista. Tämä tulee korostumaan pelastustoimessa erityisesti pelastustoiminnan johtamisjärjestelmää parantamalla ja väestönsuojelua vahvistamalla. Näitä kehittämistoimenpiteitä pelastustoimi on tehnyt viimeiset kolme vuotta.

Pelastustoimen johtamisjärjestelmää parantamista koskevat uusimmat muutokset tehtiin edellisen pelastuslakiuudistuksen yhteydessä (HE 184/2022 vp). Pelastuslakiuudistuksen lisäksi vuoden 2024 aikana säädettiin asetukset, joiden perusteella annettiin tarkemmat vaatimukset pelastustoimen tilannekuvatoiminnasta sekä alueellisista ja valtakunnallisesta johtamisrakenteesta. Lainsäädännön muutokset mahdollistavat entistä tehokkaamman ja laadukkaan johtamisjärjestelmän sekä luo perustan pelastusviranomaisten johto- ja tilannekeskuskokonaisuuden yhteneväisyydelle.

Pelastustoimi otti käyttöön viime syksynä uuden toimintamallin kerätä niin paikallista, alueellista kuin valtakunnallista tilannekuvaa. Tämän vuoden keväällä pelastustoimen kaikki viisi alueellista johto- ja tilannekeskusta sekä Helsingissä sijaitseva hyvinvointialueiden valtakunnallinen johto- ja tilannekeskus aloittavat toimintansa. Vakavassa valtakunnallisessa onnettomuustilanteessa, jonka yleisjohtovastuu kuuluu pelastustoimelle, voi sisäministeriön pelastusviranomainen ottaa edelleen tilanteen johtaakseen.

Pelastustoiminnan, väestön varoittamisen ja suojaamisen suorituskyvyt vakavimmissa poikkeusoloissakin pohjaavat suurelta osin pelastusviranomaisten normaaliolojen suorituskykyyn ja järjestelmiin. Pelastustoimi on tunnistanut, että helposti skaalautuvat normaalioloihin pohjautuvat järjestelmät ja toimintamallit mahdollistavat nopean vasteen sekä helpon käytettävyyden niin nopeasti kehittyvässä suuronnettomuustilanteessa kuin laajoissa ja pitkäkestoisissa poikkeusoloissa, kuten väestönsuojelutehtävissä.

Suurin osa Geneven yleissopimuksessa mainituista väestönsuojelutehtävistä kuuluvat pelastustoimelle sekä sosiaali- ja terveydenhuollolle. Tämän vuoksi väestönsuojelutehtävien yhteensovittaminen on erityisen tärkeää pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Toimivat johtamisjärjestelmät, jotka ovat käytössä niin normaaliolojen kuin poikkeusolojen aikana varmistavat tehokkaan tilannekuvan jakamisen näiden viranomaisten välillä. Voidaan arvioida, että ehdotetut lainsäädännön muutokset parantavat sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen johtamisen edellytyksiä, mutta samalla myös kykyä koordinoida yhteistyötä muiden hallinnonalojen viranomaisten kanssa.